

Partnerskap Skåne

NYCKELN TILL INTEGRATION STAVAS TILLIT

En rapport baserad på forskning genomförd i MILSA 2013-2019. Den beskriver också ett utvecklingsarbete med syfte att bidra till en ökad professionalisering av samhällsorientering till nyanlända flyktingar.

NYCKELN TILL INTEGRATION STAVAS TILLIT

En person som lever under stark stress, som känner sig osäker om det nya landets normer och som har små kontaktytor med det svenska samhället kommer få svårare med sin integration. Istället behöver en tillit mellan nykomna och det svenska samhället byggas upp.

Samhällsorienteringen når nästan alla nyanlända eftersom det är en obligatorisk del av etableringsprogrammen. Det är en central arena för att förmedla viktig kunskap och information.

Därför är kvalitén av den samhälls- och hälsoinformation som kommunerna ansvarar för - samhällsorienteringen - viktig. Att den också innehåller hälsoaspekter, kontakter med svenska institutioner och föreningsliv och diskussioner om normer i det svenska samhället är avgörande. Det visar 7 års samlat arbete inom MILSA, forskningsbaserad stödplattform för migration och hälsa.

Genom att professionalisera och skapa ett nationellt program för dem som genomför samhällsorienteringen kan snabbare integration uppnås.

NY KUNSKAP

MILSA, forskningsbaserad stödplattform för migration och hälsa, presenterar nu ny kunskap om hur man kan underlätta för integration. MILSA, som har sin bas i Skåne men verkar nationellt i samarbete med olika lärosäten och aktörer på integrationsområdet, bidrar till en kunskapsbaserad utveckling inom integrationsområdet genom studier, utvärderingar och rekommendationer. MILSA startade 2008 och arbetar sedan 2013 i olika program med praktikinära studier för att ta fram kunskap som krävs för ett stärkt hälsoperspektiv i mottagande och etablering av asylsökande och nyanlända. Denna rapport presenterar i sammanfattad form nya forskningsresultat i MILSA 2.0 och pågående projektarbete i MILSA 3.0 med en utbildning för samhälls- och hälsokommunikatörer och fördjupningsprogram inom psykisk hälsa.

FORSKNINGSRESULTAT

Nya **forskningsresultat inom MILSA 2.0** ger evidens för risker för utvecklad ohälsa över tid efter påbörjad etablering. Att den fysiska och psykiska hälsan försämras över tid i Sverige för många nyanlända bekräftades i en rapport av Folkhälsomyndighetens i juni 2019. Vi vet att 1 av 3 flyktingar i Sverige upplever psykisk ohälsa. Det finns ett belagt samband mellan genomlevd flykt, hälsa och etablering på arbetsmarknaden. Förbättrad hälsa är alltså en förutsättning för bättre integration.

Kultursensitiv hälsokommunikation på modersmål är en vedertagen metod för att stärka migranternas möjligheter till en god hälsa. Samhällsorienteringen utgör en bred arena för detta.

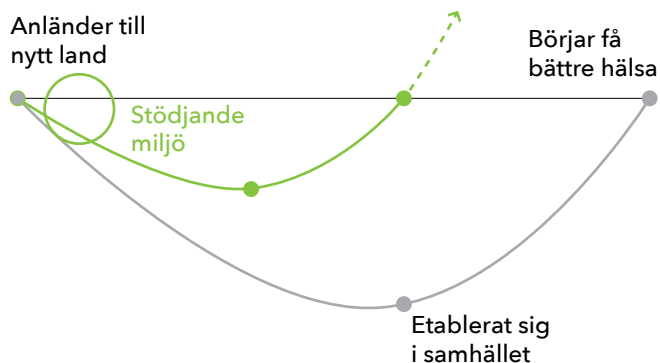

KULTURSENSITIV HÄLSOKOMMUNIKATION

MILSA utbildningsplattform stärker samhällsorienteringens möjligheter att utgöra en central nyckel för nyanländas möjligheter till integration, sysselsättning och hälsa genom att ge en kvalitetssäkrad utbildning till kommunikatörer. Utbildningen innefattar även **kultursensitiv hälsokommunikation**. Projektet, med ekonomiskt stöd av den Europeiska Socialfonden, utbildar totalt 200 kommunikatörer över hela Sverige. Utvärderingar visar genomgående mycket positiva resultat där både deltagande kommunikatörers kunskapsnivå och pedagogiska färdigheter ökat i omfattande grad. Just nu lanserar MILSA ett förslag för en permanent utbildning som ska genomföras i samarbete mellan kommuner, regioner, universitet, olika experter och länsstyrelserna. MILSA tar även fram en kursbok och en handbok som speglar utbildningen och förordningen om samhällsorientering. Handboken har konkret fokus på rollen som samhälls- och hälsokommunikatör med utgångspunkt i dialogbaserad metod.

Psykisk och fysisk ohälsa är vanlig hos många nyanlända och handlar om faktorer som skett både före, under och efter flykten. Det är mycket som är annorlunda i Sverige jämfört med de länder många flyktingar kommer från. Att vara förälder i det nya landet är till exempel något som upplevs som utmanande av många nyanlända. Det kan påverka den psykiska hälsan.

Hälsokurva med tidiga insatser

Källa: MILSA antologi

UTÖKADE INSATSER

Mycket av den ohälsa som utvecklas eller förstärks över tid i Sverige kan undvikas med tidiga och anpassade insatser vilket illustreras genom den gröna kurvan i bilden till vänster.

Generella stödjande insatser når ofta inte nyanlända. Orsakerna kan handla om språk, kultur och bristande tillit. Samtidigt visar MILSA-studier att den upplevda hälsan och den psykiska hälsan kan förbättras genom samhällsorienteringen med integrerad hälsokommunikation.

En av studierna i MILSA 2.0 är en utvärdering av en utökad samhällsorientering i Skåne.

Det utökade programmet - *Välkommen till Skåne* - innebär att nyanlända även får fem programbesök på bibliotek, museum, civilsamhälle, arbetsliv och arena för fysisk aktivitet. Programbesöken är en del av samhällsorienteringen som i de flesta kommuner i Skåne genomförs som samhälls- och hälsokommunikation.

Utvärderingen visar på hög uppskattning och ökad hälsa för deltagare med och utan programbesök. För deltagare utan programbesöken så visar dock mätningar sex månader efter att man deltagit i samhällsorienteringen att den psykiska ohälsan ökat och att tilliten inte ökar i motsvarande grad som för deltagare med programbesök. För deltagare med programbesök har den psykiska ohälsan minskat och tilliten till samhället har stärkts. Deltagarna upplever sig ha kommit närmare utbildning och arbetsmarknad. Resultaten är synnerligen intressanta och indikerar sammantaget att steget ut från klassrummet ut i olika samhällsarenor under samhällsorienteringen har startat hälsofrämjande processer som bidragit till en förbättrad psykisk hälsa. Samhällsorientering med hälsokommunikation har således en potential att kunna bidra till en förbättrad hälsa och integration hos nyanlända.

FÖRDJUPNING

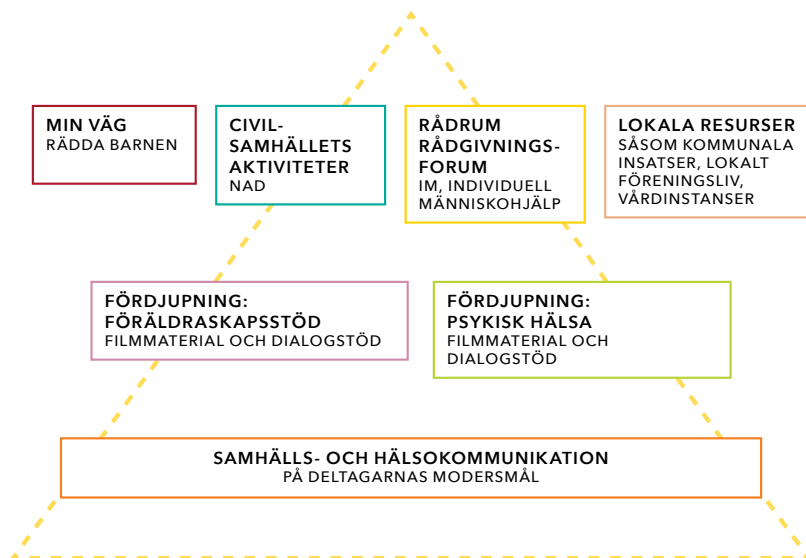
Det finns därför starka skäl till att koppla på insatser kring psykisk hälsa och föräldraskap till samhällsorienteringen. Nyanlända har generellt ett högt förtroende för kommunikatörer inom samhällsorientering. MILSA har 2017-2020 ett uppdrag från Socialdepartementet att ta fram fördjupningar inom psykisk hälsa och föräldraskapsstöd. Just nu går deltagare som gått färdigt grundutbildningen **fördjupningsutbildningar kring psykisk hälsa och att vara förälder i Sverige**. Utbildningarna är centrerade kring en serie utbildningsfilmer som vänder sig direkt till dagens nyanlända flyktingar.

Filmerna speglar flyktingars egna upplevelser och ger ämnesbaserad kunskap. Till detta har vi tagit fram ett studiecirkelsmaterial som stöd för reflektion och dialog. Kopplat till det fördjupade programmet länkas deltagare till lokala och stödjande resurser inom kommun, civilsamhälle och eventuellt vårdinstanser.

Behovet och intresset för modellen PREMIO är omfattande i hela Sverige. Det finns en stor möjlighet att vända den nedåtgående kurvan för nyanländas hälsoutveckling och därmed stärka upp möjligheterna till integration.

MODELL PREMIO

INSATSER FÖR EN STÄRKANDE MILJÖ

MILSA 2.0

MILSA 2.0 har under 2016-2019 genomfört fem studier med stöd av Asyl, Migration och Integrationsfonden.

Delprojekt 1.

Fördjupad kartläggning av hälsosituationen hos nyanlända barnfamiljer i etableringsprocessen (intervjuer av 15 familjer och 11 kvinnor med särskilt fokus på kvinnors situation i etableringsprocessen). Ansvarig forskare: Elisabeth Mangrio, Malmö universitet.

- Svårigheter att finna ett stabilt boende är en stor utmaning.
- Det fanns en önskan om att kunna komma in på den svenska arbetsmarknaden, men många upplever utmaningar i att lära sig det svenska språket.
- Det finns önskemål om att hitta möjligheter och sätt att umgås mer med svensktalande för att kunna lära sig språket likväl som för att integreras in i samhället.

Delprojekt 2.

Kartläggning av nyanländas hälsa i relation till etableringsprocessen (studien genomfördes genom en regional enkätundersökning där enkäter delades ut i samband med Samhälls- och hälsokommunikationen. Totalt antal besvarade enkäter var 315). Ansvarig forskare: Slobodan Zdravkovic, Malmö universitet.

- Något fler än hälften uppger en god eller mycket god hälsa.
- Otillfredsställda vårdbehov är vanligt förekommande.
- Nästan varannan besväras av ensamhet.
- Tre av tio kvinnor samt fyra av tio män har en dålig psykisk hälsa.
- Fysisk inaktivitet och problematisk vikt är vanligt. Nyanlända vill öka sin fysiska träning men anser att tiden inte räcker till.
- Rökning är en vanligt förekommande riskfaktor bland männen.
- Låg tillit till medmänniskor är vanlig.
- Synen på framtiden är ljus.
- Stress är vanligt förekommande.
- Svårigheter med att få utbildning eller kunskap validerad.
- Trångboddhet vanligt förekommande.

Delprojekt 3.

Kartläggning av hälsa och hälsodeterminanter bland nyanlända ungdomar (Datainsamling genomfördes genom en webbenkät till nyanlända ungdomar som gick ut i samarbete med skolor runt om i Skåne. Totalt svarade 219 ungdomar på enkäten). Ansvarig forskare: Peter Gladoic Håkansson, Malmö universitet.

- Nyanlända ungdomar har lägre både anknytande (nära vänner) och överbyggande socialt kapital (tillit och föreningsmedlemskap) än inrikes födda och utrikesfödda med längre tid i landet. Lågt socialt kapital har samband med lägre hälsa.
- Nyanlända har betydligt sämre förutsättningar (riskfaktorer) än både inrikes födda och utrikesfödda med längre tid i landet vad gäller riskbeteenden.

- **Delprojekt 4.**

Utvärdera en utökad och fördjupad samhällsorientering genom samhälls- och hälsokommunikation breddad till flera samhällsarenor (Datainsamling genomfördes genom en inledande enkät i SHKs grupper som besvarades av 799 personer. Därefter skickades en uppföljande enkät hem till deltagarna ett halvår senare, den besvarades av 223 personer. Fokusgruppsintervjuer genomfördes med totalt 34 personer). Ansvarig forskare: Ragnar Westerling, Uppsala universitet.

- En dominerande del av deltagarna i Välkommen till Skåne menade att Samhällsorienteringen gett dem kunskaper som underlättar att delta i föreningsliv och att lära känna nya människor, samt att försörja sig på egen hand i Sverige. Cirka 8 till 9 av tio instämde i detta. Mer än 90 % av deltagarna i Välkommen till Skåne rapporterade också att de lärt sig sådant som underlättar möjligheten att skaffa sig en utbildning i Sverige. De beskriver att de genom programbesöken dels lärt sig om Sverige men även ett antal konkreta saker man själv kan göra i den situation de befinner sig. Flertalet deltagarna besökte även arenorna på egen hand efter att ha varit på studiebesök där.

- **Delprojekt 5.**

Uppföljning av hälsa och hälsodeterminanter hos nyanlända som genomgått etableringsprocessen (Datainsamlingen genomfördes genom en regional enkätundersökning på arabiska som skickades hem till 10 000 personer mellan 20-64 år, födda i Irak och Syrien som fått uppehållstillstånd mellan 2012 och 2016. Totalt svarade 3226 personer på enkäten.) Ansvarig forskare: Slobodan Zdravkovic, Malmö universitet.

- Majoriteten fick beviljat uppehållstillstånd inom en ettårsperiod.
- Hälften kan kommunicera på svenska, ju högre utbildningsnivå desto bättre är respondenterna på att kommunicera på svenska.
- Problematisk vikt är vanligt.
- Var femte har ett långvarigt hälsoproblem.
- Vanligast köpta läkemedlet är smärtstillande.
- Hälften har de senaste tre månaderna besökt läkare, och sex av tio har genomfört en aktiv listning.
- Var fjärde man och var femte kvinna har dålig psykisk hälsa.
- Låg tillit till medmänniskor är vanligt.
- Förtroende för samhällsinstitutioner är högst för skolan. Knappt en tredjedel har inte särskilt stort förtroende för vårdcentralen, drygt fyra av tio hade mycket stort förtroende för barnavården.
- Var tredje ser ljust på framtiden.
- Varannan har deltagit i olika föreningsaktiviteter de senaste 12 månaderna.
- Var fjärde har ingen som kan ge dem personligt stöd för att klara stress och problem.

OM MILSA, EN DEL AV PARTNERSKAP SKÅNE

MILSA är en del av Partnerskap Skåne (PS) och genomförs i olika programperioder utifrån behovsbaserade fokus. PS leds av Länsstyrelsen som har regeringens uppdrag att verka för beredskap och kapacitet i mottagandet av flyktingar och i detta stödda samverkansprocesser mellan berörda organisationer. Arbetet i MILSA leds gemensamt av Malmö universitet och Länsstyrelsen Skåne.

Den första programperioden MILSA 1.0 2013-2015 genomfördes med stöd med stöd av Asyl, Migration och Integrationsfonden. MILSA 1.0 bestod av fyra delprojekt:

1. Kartläggning av nyanländas hälsa

Inom delprojektet genomfördes en särskilt utformad enkätstudie motsvarande den regionala folkhälsoenkäten i Skåne men riktat till nyanlända personer på fyra språk.

Ansvarig för delprojektet: Slobodan Zdravkovic, Malmö universitet

2. Bedömning av arbets- och prestationsförmåga

Delprojektets fokus var utveckling av samverkansprocesser kring prestations- och arbetsförmågebedömningar med utgångspunkt i individens förutsättningar.

Ansvariga för delprojektet: Anderas Vilhelmsson, Lunds universitet, Carin Björngren Cuadra, Malmö universitet, Per-Olof Östergren, Lunds universitet

3. Nyanländas möjligheter till fysisk aktivitet

Genom så kallad aktionsforskning testas inom ramen för delprojektet flera olika sätt att stimulera nyanlända personer till fysisk aktivitet inom ramen för etableringsprocessen.

Ansvarig för delprojektet: Anna Fabri, Malmö universitet

4. Professionalisering av hälsokommunikation

I delprojektet var fokus på frågan hur hälsokommunikation kan integreras i samhällsorienteringen för nyanlända samt hur rollen som hälsokommunikatör kan professionaliseras.

Som en del av detta genomfördes en nationell förstudie som låg till grund för MILSA utbildningsplattform för samhälls- och hälsokommunikatörer.

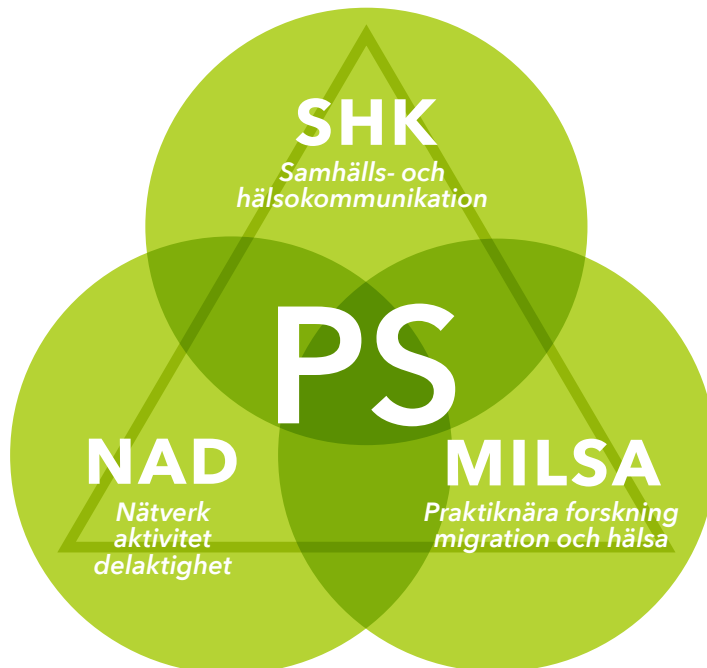
Ansvariga för delprojektet: Ziad Jomaa, Länsstyrelsen Skåne, Anette Agardh, Lunds universitet och Katarina Carlzén, Länsstyrelsen Skåne

PARTNERSKAP SKÅNE

Partnerskap Skåne (PS) är ett regionalt resurssystem som utvecklar, kvalitetssäkrar och samordnar hälsofrämjande insatser för att stärka flyktingars hälsa och integration, bland annat genom regionalt samordnad samhälls- och hälsokommunikation.

Grundfinansiering av PS sker i en överenskommelse mellan Region Skåne och Länsstyrelsen Skåne. Den kompletteras med finansiering bland annat av kommuner, Arbetsförmedlingen och EU.

Huvudverksamheterna i PS är Samhälls- och hälsokommunikation (SHK), samordning av resurser i civilsamhället (NAD, Nätverk, aktivitet, delaktighet) och kunskapsbaserad utveckling med stöd av MILSA. Grundprincipen för all verksamhet i PS är att alla människor har rätt till en god hälsa och förutsättningar för delaktighet i samhället. Samt att insatser för att vara effektiva måste förhålla sig till målgruppens behov och perspektiv.

Verksamheterna i PS är tillgängliga för Skånes kommuner genom ett intressebaserat samarbete. För närvarande medverkar 29 av Skånes 33 kommuner i arbetet vilket innebär att insatserna når majoriteten av de flyktingar som bosätts i Skåne.

PS startade i Skåne 2008 och har succesivt växlats upp nationellt och internationellt.

2016 publicerades PS av WHO Europa som *key learning example* för *Action and strategy plan for migration and health*. 2019 bidrog PS med ett kapitel till WHO Europas bok *Health Diplomacy - spotlight on refugees and migrants*. I kapitlet presenterades PS en modell för jämlik hälsa och delaktighet som centrala komponenter för integration.

Partnerskap Skåne

Alla nyanlända flyktingar ska enligt lag ta del av samhällsorientering, som rätt genomförd leder till ökad tillit till det svenska samhället och en snabbare integration. Nationella uppföljningar visar att samhällsorienteringens potential inte utnyttjas fullt ut.

Tack vare ett mångårigt utvecklingsarbete har nu forskningsbaserade arbetssätt tagits fram för att professionalisera och kvalitetssäkra samhällsorienteringen, och därmed stärka förutsättningarna för en framgångsrik integration.

Information om forskare och alla forskningsrapporter ligger på www.partnerskapskane.se.

Katarina Carlzén

Utvecklingsansvarig

katarina.carlzen@lansstyrelsen.se

Slobodan Zdravkovic

Forskningskoordinator

Malmö Universitet

slobodan.zdravkovic@mau.se

MILSA

